

**ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ
ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ**

ΟΙ ΛΥΣΕΙΣ ΤΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ

Κύριο ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΚΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟ

Κυρία ΣΦΥΡΙΔΟΥ ΕΛΕΝΗ

www.orionidef.gr

Διδαγμένο κείμενο

Πλάτωνος Πολιτεία 519 B-D

A1. Μετάφραση

Τι (νομίζεις) λοιπόν; Δεν είναι αυτό φυσικό (εύλογο), είπα εγώ, και δεν είναι αναγκαίο (δεν προκύπτει αναγκαστικά) από αυτά που ειπώθηκαν προηγουμένως, ότι (δηλαδή) ούτε οι απάιδευτοι (και αυτοί) που δεν έχουν γνωρίσει την αλήθεια ούτε αυτοί που τους επιτρέπεται να ασχολούνται ως το τέλος της ζωής τους με την παιδεία θα μπορέσουν ποτέ να διοικήσουν ικανοποιητικά (κάποια) πόλη, οι πρώτοι (οι απάιδευτοι) διότι δεν έχουν στη ζωή τους ένα (συγκεκριμένο) στόχο, στον οποίο σκοπεύοντας πρέπει να κάνουν τα πάντα, όσα τυχόν κάνουν και στην ιδιωτική τους ζωή και στη δημόσια, και οι άλλοι (αυτοί που φιλοσοφούν για όλη τους τη ζωή) διότι δεν θα ασχοληθούν με πρακτικά θέματα με τη θέλησή τους (αυτοβούλως), επειδή πιστεύουν ότι είναι εγκατεστημένοι στα νησιά των μακάρων ενώ ακόμη είναι ζωντανοί; Αλήθεια (λες), είπε. Δικό μας λοιπόν έργο (καθήκον), είπα εγώ, των ιδρυτών της πόλης, (είναι) και να αναγκάσουμε τα καλύτερα πνεύματα να φτάσουν (σταδιακά) στο μάθημα το οποίο πρωτύτερα είπαμε ότι είναι το μεγαλύτερο (το σημαντικότερο), (δηλαδή) και να δουν το Αγαθό και να ανεβούν εκείνη την ανηφορική οδό, και αφού το δουν ικανοποιητικά, όταν ανεβούν, (δεύτερο καθήκον μας είναι) να μην τους επιτρέπουμε αυτό που τους επιτρέπεται τώρα.

B1. *ἐν παιδείᾳ*: Σχετικά με την παιδεία, στο σχολικό βιβλίο υπάρχει το εξής σχόλιο: «Αρχικά η λέξη σημαίνει αυτό που πρέπει να μάθει το παιδί. Ήδη όμως από τον 5ον αι. ως όρος της παιδαγωγικής δηλώνει τη γενική καλλιέργεια, που είναι προνόμιο μόνο του ανθρώπου -γι' αυτόν τον λόγο άλλωστε αποδίδεται στα λατινικά ως *humanitas*. Βάση της παιδείας είναι για τον Πλάτωνα η μουσική (λογοτεχνία, τραγούδι, καλλιέργεια της καλλιτεχνικής ευαισθησίας) και η γυμναστική (βλ. *Πολιτεία* 376e): παιδεία είναι η πορεία προς την παιδεία (Πλατ. *Όροι* 410: *παίδευσις παιδείας παράδοσις*)». [Επιπλέον για την παιδεία, βλ. παρακάτω, απάντηση B2.]

ἀναβῆναι ἐκείνην τὴν ἀνάβασιν: Η φράση αναφέρεται στην αλληγορία του σπηλαίου, όπου ο απελευθερωμένος δεσμώτης ακολουθεί ανηφορική πορεία, προκειμένου να φτάσει στην έξοδο από το σπήλαιο και να βγει στον κόσμο του φωτός. Ο απελευθερωμένος δεσμώτης συμβολίζει τον φιλόσοφο, η ανηφορική πορεία τη διανοητική προσπάθειά του και ο κόσμος του φωτός συμβολίζει το νοητό κόσμο, τον κόσμο των ιδεών, ο οποίος είναι ο μόνος πραγματικός κατά τον Πλάτωνα.

Αξιίζει να επισημάνουμε ότι στο συγκεκριμένο απόσπασμα συνδυάζονται φράσεις που παραπέμπουν στην αλληγορία του σπηλαίου με άλλες που αναφέρονται στην ιδεώδη πολιτεία (π.χ.: ἔργον τῶν οἰκιστῶν, τὰς βελτίστας φύσεις κ.τ.λ.) και άλλες που παραπέμπουν στην πραγματικότητα της εποχής του διαλόγου (π.χ.: ὁ νῦν ἐπιτρέπεται).

Για να γνωρίσουν οι προικισμένοι άνθρωποι το «μέγιστον μάθημα», για να αντικρίσουν το «ἀγαθόν», πρέπει να ακολουθήσουν ανηφορική πορεία (ἀναβῆναι, ἀνάβασιν, ἀναβάντες), πράγμα που σημαίνει ότι η κατάκτηση της γνώσης και της αλήθειας είναι μια διαδικασία επίπονη, που απαιτεί χρόνο και μόχθο. Συγχρόνως, όμως, η ανηφορική πορεία υποδηλώνει και ότι η γνώση οδηγεί τον άνθρωπο σε ανώτερα επίπεδα της ύπαρξης, καθώς τον εξυψώνει από την κατάσταση της αμάθειας. Άλλωστε, όπως αναφέρεται στο σχολικό βιβλίο, σχετικά με το απαρέμφατο *ἀναβῆναι*, «πολύ συχνά στον Πλάτωνα λέξεις που σημαίνουν το ἄνω και την ἀνάβαση χρησιμοποιούνται μεταφορικώς για την παιδεία και τα ἀγαθὰ που προσφέρει.»

B2. Σε αυτό το σημείο του κειμένου ο Σωκράτης διακρίνει δύο κατηγορίες ανθρώπων που δεν μπορούν να αναλάβουν τη διοίκηση της πόλεως (ακριβέστερα: είναι αναπόφευκτο να μην μπορούν να διοικήσουν την πόλιν ικανοποιητικά, ἀναγκαῖον μὴ ἂν ποτε πόλιν ἱκανῶς ἐπιτροπεῦσαι) : α) οι απαίδευτοι, οι οποίοι δεν έχουν γνωρίσει την αλήθεια, και β) αυτοί που τους επιτρέπεται να ασχολούνται για πάντα με την πνευματική τους καλλιέργεια.

Στην πρώτη κατηγορία περιλαμβάνονται οι πολίτες (ή, πιο συγκεκριμένα, οι πολιτικοί) που δεν έχουν αποκτήσει την απαραίτητη παιδεία. Επειδή στο συγκεκριμένο σημείο γίνεται λόγος για τους ηγέτες, προφανώς ο Πλάτωνας εννοεί την ανώτερη παιδεία που προβλέπει για τους άρχοντες –βασιλείς της ιδανικής πόλεως. Σύμφωνα με την Εισαγωγή του σχολικού βιβλίου (σελ. 97, 98), η παιδεία αυτή προσφέρεται σε έναν δεύτερο κύκλο εκπαίδευσης, μόνο στους φύλακες, από τους οποίους επιλέγονται οι άρχοντες –βασιλείς, και περιλαμβάνει

«κυρίως τις μαθηματικές επιστήμες: αριθμητική, γεωμετρία, στερεομετρία, αστρονομία, αρμονική. Κορωνίδα της εκπαιδευτικής πορείας είναι η πενταετής (από τα 30 ως τα 35) σπουδή της διαλεκτικής (φιλοσοφία) που οδηγεί στην ύψιστη μορφή γνώσης, δηλαδή στην αναζήτηση της ουσίας όλων των πραγμάτων και στη θέαση του Αγαθού».

[Αξίζει να θυμηθούμε, εδώ, ότι ο Πλάτωνας θεωρεί ότι η παιδεία κατακτάται όχι με την έξωθεν απόκτηση γνώσεων αλλά με την κινητοποίηση της ψυχής. Αντίθετα με τους σοφιστές, οι οποίοι αντιμετώπιζαν την εκπαίδευση ως εμφύτευση γνώσεων στην ψυχή των μαθητών, ο Πλάτωνας είχε υποστηρίξει ότι η παιδεία είναι η «περιαγωγή» (στροφή) της ψυχής προς το αγαθό και ότι η γνώση είναι ανάμνηση, δηλαδή ανάκληση αυτών που ήδη γνωρίζουμε στη συνείδηση.]

Επομένως οι απαιδευτοί πολιτικοί δεν έχουν γνωρίσει την αλήθεια (είναι *ἀληθείας ἄπειροι*), αφού αυτή αποκτάται μετά από μακροχρόνια εκπαίδευση στη φιλοσοφία. Επειδή όμως η γνώση του αγαθού, κατά τον Πλάτωνα, είναι απαραίτητη για να είναι κατάλληλος ένας ηγέτης, είναι φανερό ότι αυτοί οι άνθρωποι δεν μπορούν να αναλάβουν την εξουσία. Το συμπέρασμα αυτό είναι σύμφωνο και με τη γνωστή πλατωνική άποψη, που διατυπώνεται στην *Πολιτεία*, ότι τα προβλήματα των πόλεων θα λυθούν μόνο αν οι φιλόσοφοι κυβερνήσουν ή οι κυβερνήτες φιλοσοφήσουν.

Ο λόγος για τον οποίο οι απαιδευτοί δεν μπορούν να κυβερνήσουν σωστά είναι ότι δεν έχουν ένα υψηλό σκοπό προς τον οποίο να τείνουν όλες οι ενέργειές τους, στην προσωπική και στη δημόσια ζωή τους (*σκοπὸν ἐν τῷ βίῳ οὐκ ἔχουσιν ἓνα, οὐ στοχαζομένους δεῖ ἅπαντα πράττειν ἃ ἂν πράττωσι ἰδίᾳ τε καὶ δημοσίᾳ*). Τον σκοπό αυτό θα μπορούσε να τους τον έχει προσφέρει η παιδεία και αυτός θα ήταν η επίτευξη της αρετής, για τους ίδιους και ολόκληρη την κοινωνία. Σχετικά με το θέμα, το σχολικό βιβλίο αναφέρει τα εξής: «**σκοπὸν... ἓνα:** Οι τυχαίοι και αφιλοσόφητοι πολιτικοί δεν έχουν έναν υψηλό σκοπό να υπηρετήσουν παρά μόνο το προσωπικό τους συμφέρον. Αντιθέτως ο *εἷς σκοπὸς* που έχουν οι φύλακες της πολιτείας είναι να υπηρετήσουν πιστά και ανιδιοτελώς την πόλη ολόκληρη». [Σύμφωνα με το παραπάνω σχόλιο οι αφιλοσόφητοι πολιτικοί είναι και φαύλοι, αφού επιδίωξή τους είναι να ωφεληθούν προσωπικά. Ο Πλάτωνας, όμως δεν εννοεί αυτό απαραίτητα, καθώς δεν κάνει εδώ λόγο για τη φαυλότητα αλλά για την απαιδευσία. Ένας αναποτελεσματικός και ανεργάτιστος πολιτικός δεν είναι απαραίτητως ανήθικος, μπορεί να είναι απλώς ανεπαρκής εξαιτίας της έλλειψης παιδείας. Η φιλοσοφική παιδεία δεν προσφέρει μόνο ήθος αλλά και επίγνωση των στόχων που πρέπει να θέτει ο ηγέτης. Αυτήν ακριβώς την επίγνωση μπορεί να μην διαθέτει ο απαιδευτος πολιτικός, αλλά αυτό δεν τον καθιστά και ανήθικο.]

Η άλλη κατηγορία ανθρώπων που δεν μπορούν να αναλάβουν την ηγεσία της πόλεως είναι αυτοί που, αντίθετα από ό,τι οι προηγούμενοι, έχουν φιλοσοφήσει και έχουν γνωρίσει την αλήθεια αλλά παραμένουν προσκολλημένοι στον κόσμο των θεωρητικών τους ενασχολήσεων (*τούς ἐν παιδείᾳ ἑωμένους διατρίβειν διὰ τέλους*). Οι άνθρωποι αυτοί έχουν αποκτήσει την παιδεία που απαιτείται για να αναλάβουν την διοίκηση της πόλεως, όμως δεν το κάνουν, και κανείς δεν τους αναγκάζει, όπως δείχνει η μετοχή *ἑωμένους*. Επομένως εδώ δεν πρόκειται για ανθρώπους που είναι ακατάλληλοι για τη διακυβέρνηση, όπως οι απαιδευτοί, αλλά για ανθρώπους που είναι απρόθυμοι. Η απροθυμία τους οφείλεται στην

ευτυχία που τους παρέχει η ανακάλυψη της αλήθειας, στη μακαριότητα που έχουν κερδίσει από τη γνώση του Αγαθού: θεωρούν ότι είναι τόσο ευτυχείς, όσο αν βρίσκονταν στα νησιά των μακάρων (ήγούμενοι ἐν μακάρων νήσοις ζῶντες ἔτι ἀπωκίσθαι) και δεν θέλουν να χάσουν αυτήν ακριβώς τη μακαριότητα.

B3. σχολικό βιβλίο: σελ.102: «Οι κηφήνες συνεχώς πληθύνονται ... και διαπράττει κάθε είδους ανοσιούργημα»

Σχόλιο: Για να ανταποκρίνεται η απάντηση στη δομή της ερώτησης, καλό θα ήταν οι μαθητές να ξεκινήσουν την απάντησή τους από την τελευταία παράγραφο και να παρεμβάλουν τα χαρακτηριστικά της δημοκρατίας από την προηγούμενη παράγραφο.

Πιστεύουμε, όμως, ότι δεν θα έχει βαθμολογικές απώλειες όποιος ξεκίνησε την απάντησή του από τη φράση «Όταν οι κηφήνες ... » της προτελευταίας παραγράφου και συνέχισε έως το τέλος («ανοσιούργημα»).

B4. απόρητος → προειρημένων

ντροπαλός → ἐπιτροπεῦσαι, ἐπιτρέπειν, ἐπιτρέπεται

αντιβιοτικό → βίω, ζῶντες, ζῆν

αποχή → ἔχουσι, μετέχειν

δυσπραγία → πράττειν, πράττωσιν, πράξουσιν

μονοκατοικία → ἀπωκίσθαι, οἰκιστῶν

προφήτης → προειρημένων, ἔφη, πρόσθεν, (ἦν)

εἶδωλο → ἰδεῖν

βάθρο → ἀναβῆναι, ἀνάβασιν, ἀναβάντες, καταβαίνειν

ανυπόμονος → ἀναβῆναι, ἀνάβασιν, ἀναβάντες, καταμένειν

Σχόλιο: Καθώς δεν υπήρχε διευκρίνιση ότι οι μαθητές πρέπει να βρουν ομόρριζα μόνο με το τελευταίο συνθετικό κάθε σύνθετης λέξης, θεωρούμε ότι πρέπει να θεωρηθούν σωστές οι απαντήσεις που περιείχαν ομόρριζα με το α' συνθετικό (π.χ. προφήτης → προειρημένων).

Γ. Αδίδακτο κείμενο: Ξενοφώντος Συμπόσιον Ι, 11-12

Γ1. Μετάφραση

Εκείνοι λοιπόν δειπνούσαν σιωπηλά, σαν να τους είχε επιβληθεί αυτό από κάποιον ανώτερο (ισχυρότερο). Ο Φίλιππος, όμως, ο γελωτοποιός αφού χτύπησε την πόρτα είπε σε αυτόν που αποκρίθηκε να ανακοινώσει (μέσα) ποιος είναι και γιατί ήθελε να οδηγηθεί μέσα, και είπε ότι βρισκόταν εκεί προετοιμασμένος με όλα τα απαραίτητα ώστε να φάει το ξένο δείπνο και είπε ότι το παιδί πιεζόταν πολύ επειδή δεν έφερε (δεν είχε μαζί του) τίποτε και επειδή ήταν νηστικό. Ο Καλλίας λοιπόν, όταν άκουσε αυτά, είπε: «Αλλ' όμως, άνδρες, είναι ντροπή να του αρνηθούμε τη στέγη (τη φιλοξενία)· ας έρθει μέσα, λοιπόν». Και συγχρόνως έστρεψε το βλέμμα του στον Αυτόλυκο, φανερά εξετάζοντας (θέλοντας να εξετάσει) τι φαινόταν σ' εκείνον ότι είναι το αστείο / το πείραγμα.

Γ2. κρείττονος → (τὰς) κρείττονας, κρείττους

ὅ τι → οὔτινος, ὅτου

ἔφη → φαίη

πάντα → (τοῖς) πᾶσι(ν)

φέρειν → ἐνεγκεῖν

ταῦτα → αὐται

ἄνδρες → (ᾧ) ἄνερ

αἰσχρόν → (τῷ) αἰσχίονι

εἰσίτω → εἰσιθι

δόξειε → ἔδοξε

Γ3α. αὐτοῖς: αντικείμενο στη μετοχή ἐπιτεταγμένον.

τῷ ὑπακούσαντι: επιθετική μετοχή, ἔμμεσο αντικείμενο στο ρήμα εἶπε.

διὰ τὸ φέρειν: εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας (με ἕναρθρο απαρέμφατο), προσδιορίζει το απαρέμφατο πιέζεσθαι.

ἀνάριστον: κατηγορούμενο στη λέξη τὸν παῖδα μέσω του απαρεμφάτου εἶναι.

φθονῆσαι: τελικό απαρέμφατο, υποκείμενο στην απρόσωπη εκφράση αἰσχρόν (ἐστί).

ἐκείνω: δοτική προσωπική του κρίνοντος προσώπου από το ρήμα δόξειε.

Γ3β. Ευθύς λόγος: «Εἰσάγειλον ὅστις εἰμί».